

RAADSVOORSTEL

Handvat Participatie voor Inwoners en Initiatiefnemers

Gemeente **Zeist**

Portefeuillehouder	Angèle Welting	Ontvangst	14 mei 2025
Opstellers	Marcel v/d Vaart / Niels Geelkreken	Ronde Tafel	12 juni 2025
Zaak/stuknummer	817147/RV25.032	Debat	-
Besluit college	13 mei 2025	Raad	8 juli 2025

Onderwerp

Handvat Participatie voor Inwoners en Initiatiefnemers

Doel van het voorstel

Het doel van dit voorstel is het vaststellen van het *Handvat Participatie voor Inwoners en Initiatiefnemers*. Dit handvat biedt richtlijnen en hulpmiddelen voor participatie bij ruimtelijke ontwikkelingen op initiatief van particulieren en professionele partijen. Naast een stappenplan, informatie over juridische procedures, de rol van de gemeente en kaders voor toetsing en beoordeling, bevat het praktische tips voor inwoners die deelnemen aan participatie en tips voor initiatiefnemers die een project moeten starten.

Het handvat is tot stand gekomen in samenspraak met initiatiefnemers, inwoners, belangenorganisaties en specialisten, zoals ook beschreven in het door de gemeenteraad vastgestelde plan van aanpak d.d. 26 maart 2024.

Ter aanvulling is de *Participatiewijzer* ontwikkeld, een toegankelijke website met informatie voor zowel inwoners als initiatiefnemers: www.participatiewijzerzeist.nl

Voorgesteld besluit

In te stemmen met het vaststellen van het Handvat Participatie voor Inwoners en Initiatiefnemers.

Besluit Raad

Inhoud (korte samenvatting)

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet op 1 januari 2024 is participatie een belangrijk onderdeel van de besluitvorming geworden. Het vroegtijdig betrekken van belanghebbenden/geïnteresseerden zoals omwonenden, bedrijven en maatschappelijke organisaties, draagt bij aan een breed draagvlak en het voorkomen van vertragingen door bezwaarprocedures.

Het voorliggende handvat helpt zowel initiatiefnemers als inwoners inzicht te krijgen in het participatieproces, de verwachtingen en de rol van de gemeente. In het handvat zijn de belangrijke principes van participatie beschreven, wettelijke eisen en stappenplannen voor kleine en grotere projecten. Daarnaast biedt het richtlijnen voor een breed gedragen proces, informatie over juridische procedures, toetsing en beoordeling van participatie en de gemeentelijke rol bij deze trajecten. Ook bevat het praktische tips voor inwoners die deelnemen aan participatie en voorbeelden van participatieverslagen en brieven.

ARGUMENTEN VOOR EN TEGEN

1. **Het handvat is opgesteld conform het door de gemeenteraad vastgestelde plan van aanpak.** Op 26 maart 2024 heeft de gemeenteraad het plan van aanpak vastgesteld voor de ontwikkeling van het *Handvat Participatie voor inwoners en initiatiefnemers*. De ontwikkeling van het handvat is uitgevoerd conform het plan van aanpak. Het uitwerken van de motie voor het betrekken van woningzoekenden heeft extra tijd gevraagd. De resultaten van deze verkenning zijn verwerkt in het handvat.
2. **Bij de ontwikkeling van het handvat is de kennis benut van ervaringsdeskundigen.** In lijn met het Burgeramendement (Burgeramendement 3 bij 23RV016 Eerste Zeister Omgevingsvisie d.d. 23 mei 2023) zijn de ervaringen met participatie bij omgevingsinitiatieven meegenomen in de ontwikkeling van het handvat. Dit handvat is op een interactieve wijze tot stand gekomen, waarbij de inbreng van inwoners, wijkverenigingen en belangengroepen is verwerkt. In het bijgevoegde participatieverslag staat beschreven hoe dit interactieve proces is verlopen, welke reacties zijn ontvangen en op welke manier deze zijn verwerkt.

TOELICHTING

Participatieproces

Het handvat is tot stand gekomen met behulp van inbreng van diverse groepen in de samenleving. Er is een participatietraject georganiseerd om deze inbreng op te halen. Hierbij is het participatieniveau 'raadplegen' gehanteerd.

Conform het vastgestelde plan van aanpak d.d. 26 maart 2024 zijn vanaf april 2024 verschillende bijeenkomsten georganiseerd. Er is gesproken met ambtenaren, initiatiefnemers zoals projectontwikkelaars, adviesbureaus en architecten, en met belangenorganisaties, buurt- en wijkverenigingen. Ook hebben belangenorganisaties die opkomen voor mensen met een chronische ziekte, beperking of handicap hun inbreng geleverd. Bovendien is de jongerenraad betrokken en zijn er gesprekken gevoerd met onder andere de groene makelaar en woningcorporaties. In oktober 2024 heeft een bijeenkomst plaatsgevonden met de raads werkgroep Omgevingswet en is het concept-handvat opgesteld.

In november en december 2024 konden mensen hun mening geven over het concept-handvat tijdens een bijeenkomst en via een enquête. Begin maart is tot slot nog een gesprek geweest met belangenorganisaties waarbij de focus lag op het delen van participatie-ervaringen.

Tijdens de participatie is gevraagd naar ervaringen met participatie en welke informatie belangrijk is voor het handvat. Inhoudelijk ging de gesprekken over onder meer over het organiseren van participatietrajecten, het vergroten van inwonerbetrokkenheid en het belang van duidelijke communicatie. Er was aandacht voor inclusie, toegankelijkheid en een goede informatievoorziening over vastgestelde kaders. Daarnaast kwamen de bespreking van waarden, belangenafwegingen en de juridische status van het handvat aan bod. Ook werd stilgestaan bij het belang van eenvoudig

taalgebruik, de rol van particuliere woningeigenaren, het onderscheid tussen kleine en grote projecten en de betrokkenheid van buurt- en belangenorganisaties. Tot slot werd ingegaan op de toetsing en beoordeling door de gemeente, de afwegingen van initiatiefnemers en de gemeentelijke ondersteuning.

Alle bijeenkomsten en verslagen zijn gepubliceerd op [OmZeist.nl](https://omzeist.nl). In het bijgevoegde Participatieverslag vindt u een overzicht van alle reacties en de wijze waarop deze zijn verwerkt.

Motie woningzoekenden

De gemeenteraad van Zeist heeft op 17 december 2024 een motie aangenomen -om te onderzoeken hoe woningzoekenden beter betrokken kunnen worden bij participatietrajecten voor woningbouw. In dit kader zijn gesprekken gevoerd met de platforms Woonzoekers van de Woonbond en Nieuw Wonen Nederland van de NVM, evenals met de huurdersverenigingen Prisma en HuurdersPlatform Seyst.

Uit deze gesprekken blijkt dat woningzoekenden op verschillende manieren kunnen worden betrokken. Het platform Woonzoekers kan worden ingezet om huurders te benaderen, terwijl Nieuw Wonen Nederland kopers kan bereiken via enquêtes en bijeenkomsten. Daarnaast zijn Prisma en HuurdersPlatform Seyst bereid om huurders te vertegenwoordigen in participatieprocessen. Ook maatschappelijke en zorgorganisaties, zoals de Algemene Seniorenvereniging Zeist, Knarrenhof, Abrona, Reinaerde en Bartiméus, zouden rol kunnen spelen in het bereiken van specifieke doelgroepen.

Voorgesteld wordt om woningzoekenden te betrekken bij middelgrote en grotere projecten, omdat de gemeente hierbij vaak een adviserende rol heeft en dit kostenefficiënter is. Een oproep via Nieuw Wonen Nederland kost ongeveer € 2.500. De kosten voor Woonzoekers worden momenteel gedragen door enkele woningcorporaties in de regio Utrecht, maar het platform heeft aangegeven dat de gemeente Zeist op termijn ook een financiële bijdrage zal moeten leveren als medegebruiker. De exacte hoogte van deze bijdrage is nog niet bekend. In principe komen deze kosten voor rekening van de initiatiefnemers.

Het oprichten van een eigen lokaal platform of een lokale raad van woningzoekers is ook bekeken, maar dit wordt niet geadviseerd omdat bestaande platforms al toegang bieden tot woningzoekenden. Een lokaal platform zou bovendien leiden tot onnodige kosten en dubbel werk. De resultaten van de uitgevoerde verkenning zijn verwerkt in het handvat.

Participatiewijzer Zeist

Het *Handvat Participatie voor inwoners en initiatiefnemers* omvat ongeveer dertig pagina's en biedt richtlijnen en hulpmiddelen voor participatie bij ruimtelijke ontwikkelingen. Het document bevat een stappenplan, juridische procedures en kaders voor toetsing en beoordeling. De teksten zijn getoetst op B1-niveau om de leesbaarheid en begrijpelijkheid te vergroten. Toch blijft de Omgevingswet met al haar regels voor veel inwoners complex.

Om het handvat snel en eenvoudig toegankelijk te maken voor diverse doelgroepen – zoals inwoners, belanghebbenden, initiatiefnemers van kleine en grote projecten en professionals – is een aparte website ontwikkeld: www.participatiewijzerzeist.nl. Pas nadat de gemeenteraad een besluit heeft genomen over het handvat, wordt hierover breed gecommuniceerd.

Speciale aandacht voor kleine plannen en projecten

Het Handvat Participatie voor inwoners en initiatiefnemers is opgesteld voor zowel kleine als grote projecten. Dit varieert van het plaatsen van een aan- of uitbouw aan een woning tot de ontwikkeling van een nieuwe kern. Kleine plannen of projecten hebben beperkte gevolgen voor een kleinere groep belanghebbenden, waardoor er minder participatie nodig is. Voor deze kleine projecten is een apart hoofdstuk opgenomen in het handvat. Ook op de website is specifieke informatie te vinden voor kleine plannen en projecten. Met behulp van een sneltest kan worden bepaald welk niveau van participatie passend is, afhankelijk van de aard van het initiatief.

Financiële toelichting

Dit voorstel heeft geen financiële consequenties. De kosten voor de voorgestelde extra inzet, zoals het betrekken van woningzoekenden, komen voor rekening van de initiatiefnemer. Dit geldt ook voor eventuele ambtelijke inzet tijdens het participatietraject.

Juridische aspecten

Tijdens de participatie over het handvat participatie is door een belanghebbende stichting naar voren gebracht dat de gemeente meer participatie mag én zou moeten eisen.

Het is echter belangrijk om realistisch te blijven over de juridische mogelijkheden en beperkingen van participatie onder de Omgevingswet. Onder de Omgevingswet is participatie een aanvraagvereiste. De initiatiefnemer moet aangeven welke participatieactiviteiten zijn uitgevoerd. De manier waarop hij hier invulling aan geeft, is echter zijn eigen keuze. Ook kan hij motiveren waarom er geen participatie heeft plaatsgevonden. Voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit (Bopa) geldt een uitzondering. Als de aanvrager bij een BOPA geen of onvoldoende participatie heeft verricht, kan het college de aanvraag buiten behandeling laten. Daarnaast kan de gemeente ervoor kiezen zelf een (uitgebreid) proces te organiseren om zienswijzen op te halen.

We hebben juridisch informatie ingewonnen bij het Informatiepunt Leefomgeving (IPLO) en bevestigd gekregen dat het juridisch niet mogelijk is zaken anders, meer dwingend, te formuleren. Het IPLO is het kenniscentrum van de overheid dat uitleg geeft over de Omgevingswet, het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO) en de regelgeving voor de leefomgeving.

In het handvat zijn de volgende procedures beschreven:

1. **Vergunningvrij bouwen** – Er is geen verplichting tot participatie, maar het informeren van burens is aanbevolen. De gemeente heeft geen juridische mogelijkheden om in te grijpen.
2. **Binnenplanse omgevingsplanactiviteit** – Participatie wordt geadviseerd, maar het is niet afdwingbaar zolang het project binnen de regels van het Omgevingsplan valt.
3. **Buitenplanse omgevingsplanactiviteit (BOPA)** – In Zeist is participatie verplicht. Zonder een volledig participatieverslag wordt de vergunningaanvraag niet in behandeling genomen.
4. **Wijzigen Omgevingsplan** – De gemeente verwacht een zorgvuldig participatieproces. Een aanvraag kan worden afgewezen als deze niet goed is onderbouwd.
5. **Vooroverleg** – Een vrijwillige fase om de haalbaarheid van plannen te verkennen en het participatieproces voor te bereiden. De gemeente heeft hier geen wettelijke ingrijpingsmogelijkheden.

In sommige gevallen kan de gemeente aanvullende procedures starten, zoals een uitgebreide besluitvormingsprocedure voor complexe plannen met veel belanghebbenden. Daar hoort ook een zienswijzeprocedure bij.

Vaststelling beleidsregel door college

Na vaststelling van het *Handvat Participatie voor inwoners en initiatiefnemers* door de raad zal het college een nieuwe beleidsregel vaststellen die zorgt voor het juridische kader van het handvat. De huidige beleidsregel is gericht op het Afwegings- en Toetsingskader Participatie Omgevingswet. Het vaststellen van een beleidsregel is een bevoegdheid van het college van burgemeester en wethouders. In de bijlage is de concept-beleidsregel opgenomen.

Intrekking Afwegings- en Toetsingskader Participatie Omgevingswet

Na vaststelling van het *Handvat Participatie voor inwoners en initiatiefnemers* door de raad zal het college het tijdelijke *Afwegings- en Toetsingskader Participatie Omgevingswet* in te trekken. Dit tijdelijke kader is eind 2023 vastgesteld door het college, per 1 januari 2024 in gebruik genomen, en wordt nu vervangen door het nieuwe handvat.

Duurzame aspecten

N.v.t.

VERDERE PROCES

Planning, uitvoering en communicatie

Na het vaststellen van het *Handvat Participatie voor inwoners en initiatiefnemers* zal het college zoals genoemd nog een beleidsregel vaststellen en het tijdelijke *Afwegings- en Toetsingskader Participatie Omgevingswet* intrekken. Deze beleidsregel zal worden gepubliceerd op overheid.nl en bekend worden gemaakt op onze website.

Medewerkers van de gemeente zijn geïnstrueerd om met het nieuwe handvat en de beleidsregel te gaan werken en initiatiefnemers hierop te attenderen.

Na het raadsbesluit zal breed over website participatiewijzerzeist.nl worden gecommuniceerd.

Evaluatie

Na de vaststelling van het Handvat Participatie voor inwoners en initiatiefnemers door de gemeenteraad start de monitoring van aanvragen voor een Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit (BOPA) en wijzigingen van een omgevingsplan. Hiervoor zijn drie vragenlijsten opgesteld: een voor initiatiefnemers, een voor deelnemers aan het participatieproces en een voor ambtenaren.

De monitoring start direct na het besluit van de gemeenteraad. Na één jaar worden de resultaten verzameld en verwerkt in een evaluatierapportage. College en raad worden hierover geïnformeerd. Indien de evaluatie aanleiding geeft tot aanpassing van het Handvat Participatie, wordt dit via een raadsvoorstel voorgelegd.

BIJLAGEN

- Bijlage 1. Handvat Participatie voor inwoners en initiatiefnemers
- Bijlage 2. Participatieverslag
- Bijlage 3. Concept-beleidsregel

RAADSBSLUIT

Behoort bij raadsvoorstel

Nr. RV25.032 Handvat participatie voor initiatiefnemers en inwoners

De raad van de gemeente Zeist;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 13 mei 2025;

BESLUIT:

In te stemmen met het vaststellen van het Handvat Participatie voor Inwoners en Initiatiefnemers.

Aldus besloten in de openbare raadsvergadering van 8 juli 2025.

De raad voornoemd,

mr. J. Janssen, griffier

drs. J. Langenacker, voorzitter